

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/162937,Rafal-Latka-Kosciol-katolicki-a-Solidarnosc-19801981.html>

27.02.2026, 11:28

Rafał Łatka: Kościół katolicki a Solidarność (1980–1981)

Wpływ Kościoła na świat ludzi pracy ujawnił się już w okresie strajków, które rozpoczęły się w lipcu 1980 r. w Lublinie i wkrótce ogarnęły cały kraj. To oddziaływanie było widoczne także później, gdy powstała „Solidarność”. W swojej analizie chciałbym zwrócić uwagę na trzy jego płaszczyzny.

15.04.2024

Delegacja Solidarności u papieża Jana Pawła II; od prawej Danuta Wałęsa, Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz, Władysław Siła-Nowicki; Watykan, 15 stycznia 1981 r. Fot. z zasobu IPN

W pierwszej kolejności będzie to wpływ na wartości i tzw. etos solidarnościowy. Chodzi nie tylko o religijny – katolicki – wymiar działalności związku zawodowego, ale również o pewne idee konstytutywne dla całego ruchu społecznego i jego sposobu działania. Po drugie, będzie to próba wpływania na kierunek działalności oraz skład personalny kierownictwa „Solidarności”, ze szczególnym uwzględnieniem poparcia dla umiarkowanej linii Lecha Wałęsy i jego zwolenników oraz krytyki kierowanej pod adresem KSS „KOR”. Po trzecie, był to wpływ Kościoła na konkretne wydarzenia związane z działalnością wspomnianego ruchu społecznego. Tu na pierwszy plan wysuwają się takie kwestie, jak sposób rozwiązania kryzysu bydgoskiego, Pierwszy Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, a przede wszystkim wybór przewodniczącego. Wszystkie te płaszczyzny wzajemnie się przenikały i uzupełniały, dając możliwość szerokiego oddziaływania Kościoła na „Solidarność”.

Kościół wobec strajków i porozumień sierpniowych

Kościół w drugiej połowie okresu rządów Edwarda Gierka ustami prymasa Stefana Wyszyńskiego i innych biskupów wielokrotnie zwracał uwagę władzom na pogarszającą się sytuację ekonomiczną, która mogła grozić wybuchem społecznego niezadowolenia. Prymas rozmawiał na ten temat w czasie spotkania z I sekretarzem w styczniu 1979 r. Oprócz omawiania pielgrzymki papieskiej kard. Wyszyński poruszył kwestię wielu istotnych problemów społeczno-politycznych i wzywał do „odrodzenia partii”, której rządy wzmagają niezadowolenie społeczne. Kryzys władzy i jej społeczną delegitymizację pogłębiła pielgrzymka Jana Pawła II, która miała bez wątpienia istotny wpływ na wyrwanie społeczeństwa z marazmu i późniejsze powstanie „Solidarności”. Kolejne z ostrzeżeń Episkopat sformułował na miesiąc przed wybuchem strajków, gdy w komunikacie ze swego posiedzenia z czerwca 1980 r. zwracał uwagę na pogłębiający się kryzys społeczny i wzywał katolików do odpowiedzialności za losy kraju.

Wybuch strajków w lipcu nie stanowił więc zaskoczenia dla biskupów, którzy rozpoczęli aktywne działania w momencie, gdy kryzys społeczny osiągnął ogólnopolski charakter. Szły one w dwóch kierunkach. Z jednej strony prymas i Episkopat podkreślali, że

„świat robotniczy podejmuje starania o należne Narodowi prawa społeczne, moralne, ekonomiczne”,

z drugiej zaś wzywali do odpowiedzialności i rozwagi. Otwarte poparcie dla strajkujących wyraził również Jan Paweł II w liście przesłanym do kard. Wyszyńskiego 20 sierpnia 1980 r., który został potem błyskawicznie rozkolportowany w całej Polsce¹.

Kluczowe znaczenie dla określenia stosunku Kościoła do protestu robotników i później do „Solidarności” miało bez wątpienia słynne kazanie prymasa z 26 sierpnia, którego wydźwięk rozczerował strajkujących. Spodziewali się oni jednoznacznego poparcia dla swoich postulatów ze strony kard. Wyszyńskiego, a otrzymali wezwanie do spokojnego rozważania sytuacji i odpowiedzialności za losy Ojczyzny². Zawarcie porozumień sierpniowych Kościół oceniał jako wielki sukces robotników i deklarował wyraźnie swoje wsparcie dla ich postulatów. Mówił o tym Komunikat ze 176. Konferencji Plenarnej Episkopatu ogłoszony 17 października:

„Biskupi dzielą troski, którymi żyją dziś ludzie pracy. Wspierają ich moralnie i bronią ich słusznych praw. Jednocześnie wyrażają przekonanie, że wszyscy po uznaniu praw ludzi pracy – unormowaniu stanu nowych związków zawodowych, ze wzmożoną energią i zapałem wypełnią swe obowiązki na wszystkich odcinkach pracy i życia narodu”³.

Wpływ na etos „Solidarności”

„Solidarność” była bez wątpienia ruchem niezwykle różnorodnym, w którym ścierały się ze sobą (i współpracowały) całkowicie odmienne grupy społeczne, tradycje myślenia politycznego czy też osobowości. Istotnym jej wymiarem było religijne – katolickie – oblicze. W najbardziej bezpośredni sposób było widoczne w tym, że religia towarzyszyła związkowcom zarówno w ich codziennej aktywności, jak i w chwilach ważnych i podniosłych. Mówiły o tym zarówno symbolika (z najbardziej znanym elementem – wizerunkiem Matki Boskiej w klapie marynarki Lecha Wałęsy; obecność krzyży w lokalach Solidarności), jak i nabożeństwa odprawiane specjalnie dla członków

związku. Już w czasie protestów ze strajkującymi obecni byli kapłani, którzy wspierali ich nie tylko duchowo, ale również swoją radą, podobnie jak w całym okresie legalnego istnienia Solidarności. Kościół był stale obecny jako wsparcie moralne i doradczo-mediacyjne. Ujawniło się to szczególnie w czasie zawierania rozmaitych porozumień z władzami, takich jak choćby podczas strajku w Bielsku-Białej, gdzie skutecznie rolę pośrednika odegrał bp Bronisław Dąbrowski. Ponadto należy wspomnieć, że istotne w czasie zjazdu Solidarności były Msze św.: otwierająca odprawiona przez prymasa Józefa Glempa i kończąca – celebrowana przez bp. Lecha Kaczmarka⁴.

W mniej bezpośredni sposób katolicki wymiar wspomnianego ruchu społecznego był widoczny w zasadach, którymi się on kierował, i poglądach, które były ważne dla szerokich rzesz członków ruchu. Wśród nich należy wymienić w pierwszej kolejności: moralność w działaniu, troskę o dobro wspólne, samoograniczenie, walkę o godność człowieka⁵. Bez wątpienia istotny wpływ na sformułowanie wspomnianych wyżej zasad miał jeden z najważniejszych kapelanów, ks. Józef Tischner, który wyłożył je w *Etyce solidarności*⁶.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

Przypisy

¹ Zob. szerzej: R. Łatka, *Episkopat Polski wobec stosunków państwo-Kościół i rzeczywistości społeczno-politycznej PRL 1970-1989*, Warszawa 2019, s. 380-399.

² J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce 1944-1989*, Warszawa 2003, s. 424-426.

³ Komunikat ze 176. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, Warszawa, 17 X 1980 r., [w:] *Komunikaty Konferencji Episkopatu Polski 1945-2000*, Poznań 2006, s. 235-236.

⁴ J. Żaryn, *Dzieje Kościoła...*, s. 447.

⁵ Zob. szerzej: K. Mazur, *Przekroczyć nowoczesność. Projekt polityczny ruchu społecznego Solidarność*, Kraków 2017.

⁶ J. Tischner, *Etyka solidarności*, Kraków 1981.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł